

ANDREI TINU

Drept canonic

Editura
 Hamangiu

CUPRINS

CAPITOLUL I. NOȚIUNI FUNDAMENTALE ÎN STUDIUL DREPTULUI

CANONIC	1
A. Aspecte teoretice	1
§1. Introducere	1
§2. Dumnezeu și atributele Sale	2
2.1. Atribute naturale	2
2.2. Atribute intelectuale	3
2.3. Atribute morale	3
§3. Omul și dreptul natural	3
§4. Statul, dreptul subiectiv, dreptul obiectiv și dreptul pozitiv	4
§5. Religia și dreptul divin (<i>jus divinum</i>)	5
§6. Biserica	6
§7. Dreptul și morala	7
§8. Teologia dreptului și laicizarea dreptului	8
B. Anexe	9
C. Verificarea cunoștințelor	16

CAPITOLUL AL II-LEA. EVOLUȚIA DREPTULUI CANONIC

ÎN SPAȚIUL ROMÂNESC	19
A. Aspecte teoretice	19
§1. Biserica până în anul 380	19
§2. Etapa Bisericii de stat a Imperiului Roman până la Marea Schismă (1054)	21
§3. Formarea bisericilor românești	23
§4. Etapa modernă până în zilele noastre	25
B. Anexe	27
C. Verificarea cunoștințelor	32

CAPITOLUL AL III-LEA. OBIECTUL, DEFINIȚIA ȘI TRĂSĂTURILE

DREPTULUI CANONIC	35
A. Aspecte teoretice	35
§1. Precizări terminologice	35

§2. Obiectul dreptului canonic _____	36
§3. Definiția dreptului canonic _____	37
§4. Trăsăturile dreptului canonic _____	39
B. Anexe _____	42
C. Verificarea cunoștințelor _____	50
CAPITOLUL AL IV-LEA. IZVOARELE DREPTULUI CANONIC _____	53
A. Aspecte teoretice _____	53
§1. Izvoare de drept divin (<i>jus divinum</i>) _____	53
1.1. Sfânta Scriptură _____	54
1.2. Sfânta Tradiție _____	55
§2. Izvoare de drept pozitiv (<i>jus positivum</i>) _____	56
2.1. Canoanele sinoadelor ecumenice _____	56
2.2. Canoanele sinoadelor locale _____	58
2.3. Canoanele Sfinților Părinți _____	59
2.4. Obiceiul de drept canonic (<i>consuetudo canonica</i>) _____	60
2.5. Legile seculare _____	60
§3. Izvoare derivate ale dreptului canonic _____	61
3.1. Hotărârile sinoadelor autocefale și locale _____	61
3.2. Jurisprudența instanțelor bisericești (<i>jurisprudentia ecclesiastica</i>) _____	62
3.3. Doctrina canonică _____	62
B. Anexe _____	63
C. Verificarea cunoștințelor _____	66
CAPITOLUL AL V-LEA. NORMELE ȘI RAPORTURILE DE DREPT CANONIC _____	69
A. Aspecte teoretice _____	69
§1. Norma de drept canonic _____	69
1.1. Definiția normei de drept canonic _____	69
1.2. Structura normei de drept canonic _____	69
1.3. Clasificarea normei de drept canonic _____	70
1.3.1. După obiectul reglementării _____	70
1.3.2. După scopul urmărit _____	70
1.3.3. După caracterul normei _____	71

1.3.4. După destinatarii normei	71
1.3.5. După sursa normei	71
1.4. În dreptul canonic catolic	72
1.5. Codificarea dreptului canonic	72
§2. Raportul de drept canonic	73
2.1. Definiția raportului de drept canonic	73
2.2. Obiectul raportului de drept canonic	73
2.3. Conținutul raportului juridic de drept canonic	74
B. Anexe	75
C. Verificarea cunoștințelor	77
CAPITOLUL AL VI-LEA. PRINCIPIILE DREPTULUI CANONIC	80
A. Aspecte teoretice	80
§1. Principiul ierarhic	81
§2. Principiul sinodal	82
§3. Principiul constituțional bisericesc	83
§4. Principiul teritorial	84
§5. Principiul jurisdicțional	84
§6. Principiul nomocanonic	85
§7. Principiul economiei	85
§8. Principiul autocefaliei	86
§9. Principiul autonomiei bisericești	88
B. Anexe	90
C. Verificarea cunoștințelor	95
CAPITOLUL AL VII-LEA. SUBIECTELE RAPORTULUI DE DREPT CANONIC	98
A. Aspecte teoretice	98
§1. Capacitatea juridică de drept canonic	98
§2. Subiectele intrinseci ale raportului de drept canonic	99
2.1. Clerul	99
2.1.1. Episcopii	99
2.1.2. Preoții	100
2.1.3. Diaconii	101
2.2. Laicii	101

2.3. Monahii _____	102
§3. Subiectele extrinseci ale raportului de drept canonic _____	103
3.1. Statul _____	103
3.2. Persoanele din afara Bisericii _____	104
§4. Monarhul – subiect al raportului de drept canonic _____	105
B. Anexe _____	107
C. Verificarea cunoștințelor _____	112
CAPITOLUL AL VIII-LEA. ORGANIZAREA BISERICII _____	115
A. Aspecte teoretice _____	115
§1. Definiția și scopurile organizării bisericești _____	115
§2. Scopurile organizării bisericești _____	115
§3. Organele administrative ale Bisericii Ortodoxe Române _____	117
3.1. Organele unipersonale _____	117
3.1.1. Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române _____	117
3.1.2. Episcopii _____	118
3.1.3. Preoții și diaconii _____	118
3.2. Organele colective _____	119
3.2.1. Sfântul Sinod _____	119
3.2.2. Adunarea Națională Bisericească _____	119
3.2.3. Consiliile eparhiale _____	120
3.2.4. Consistoriile bisericești _____	120
§4. Organizarea teritorială a Bisericii Ortodoxe Române _____	120
4.1. Eparhia _____	121
4.2. Protopopiatul _____	121
4.3. Parohia _____	122
§5. Organizarea teritorială a Bisericii Catolice – analiză comparativă _____	122
B. Anexe _____	124
C. Verificarea cunoștințelor _____	128
CAPITOLUL AL IX-LEA. Puterea bisericească _____	131
A. Aspecte teoretice _____	131
§1. Întemeierea Bisericii _____	131
§2. Conducerea Bisericii _____	131

§3. Succesiunea apostolică _____	133
§4. Puterea bisericească și puterea seculară _____	135
§5. Împărțirea puterii bisericești – puterea hirotoniei și puterea jurisdicției _____	136
§6. Subiectul puterii bisericești _____	137
B. Anexe _____	139
C. Verificarea cunoștințelor _____	142
CAPITOLUL AL X-LEA. PUTEREA SFINȚITOARE A BISERICII _____	145
A. Aspecte teoretice _____	145
§1. Definiția harului _____	145
§2. Definiția și scopul Sfințelor Taine _____	145
§3. Taina Botezului _____	146
3.1. Definiție și semnificație _____	146
3.2. Rânduiala _____	147
3.3. Condiții _____	147
3.4. Efecte _____	148
§4. Taina Mirungerii _____	148
4.1. Definiție și semnificație _____	148
4.2. Rânduiala _____	149
4.3. Condiții _____	149
4.4. Efecte _____	150
§5. Taina Euharistiei _____	151
5.1. Definiție și semnificație _____	151
5.2. Rânduiala _____	151
5.3. Condiții _____	151
5.4. Efecte _____	152
§6. Taina Pocăinței _____	153
6.1. Definiție și semnificație _____	153
6.2. Rânduiala _____	153
6.3. Condiții _____	153
6.4. Efecte _____	154
§7. Taina Cununiei _____	155
7.1. Definiție și semnificație _____	155

7.2. Rânduiala	155
7.3. Condiții	156
7.4. Efecte	156
§8. Taina Hirotoniei	157
8.1. Definiție și semnificație	157
8.2. Cele trei trepte ale preoției	157
8.3. Rânduiala hirotoniei	158
8.4. Condiții	158
8.5. Efecte	159
§9. Taina Maslului	160
9.1. Definiție și semnificație	160
9.2. Rânduiala Tainei Maslului	160
9.3. Condiții	160
9.4. Efecte	161
B. Anexe	162
C. Verificarea cunoștințelor	170
CAPITOLUL AL XI-LEA. BUNURILE ȘI PROPRIETATEA BISERICII	173
A. Aspecte teoretice	173
§1. Precizări terminologice	173
§2. Definiția bunurilor bisericești	173
§3. Clasificarea bunurilor bisericești	174
3.1. După criteriul destinației	174
3.2. După regimul juridic	175
3.3. După valoarea culturală și istorică	176
3.4. După sursa de finanțare sau dobândire	176
§4. Administrarea bunurilor bisericești	177
4.1. Rolul episcopilor și al administratorilor	177
4.2. Drepturile și obligațiile administratorilor	177
4.3. Contabilitatea și transparența	178
§5. Înstrăinarea și utilizarea bunurilor	178
5.1. Reguli pentru înstrăinarea bunurilor sacre	179
5.2. Utilizarea bunurilor pentru scopuri caritabile și sociale	179
5.3. Veniturile din activități comerciale	180

§6. Relația cu legislația civilă	180
6.1. Protecția legală a bunurilor Bisericii	180
6.2. Statutul fiscal al bunurilor	181
6.3. Parteneriate între Biserică și stat	181
§7. Proprietatea călugărilor	182
7.1. Renunțarea la proprietatea personală prin votul de sărăcie	182
7.2. Administrarea bunurilor comunitare ale mănăstirii	183
7.3. Donațiile și moștenirile primite de călugări	183
B. Anexe	184
C. Verificarea cunoștințelor	187
CAPITOLUL AL XII-LEA. JUSTIȚIA CANONICĂ	190
A. Aspecte teoretice	190
§1. Definiția și scopul justiției canonice	190
§2. Scopurile justiției canonice	191
§3. Relația dintre justiția canonică și dreptul civil	191
3.1. Autonomia justiției canonice	192
3.2. Interacțiunea dintre justiția canonică și dreptul civil	192
§4. Principiile justiției canonice	193
§5. Organele justiției canonice	194
5.1. Consistoriile bisericești	194
5.2. Episcopul eparhial	195
5.3. Sinodul Bisericii	196
5.4. Duhovnicul	196
§6. Procedura de judecată	196
6.1. Sesizarea și deschiderea cauzei	196
6.2. Cercetarea preliminară	197
6.3. Convocarea și notificarea părților	197
6.4. Dezbaterea și audierea	197
6.5. Deliberarea și pronunțarea deciziei	198
6.6. Aplicarea sancțiunilor	198
6.7. Dreptul la apel	198

§7. Sancțiunile canonice _____	198
7.1. Avertismentul _____	198
7.2. Suspendarea _____	199
7.3. Excluderea din slujire _____	199
7.4. Depunerea _____	199
B. Anexe _____	200
C. Verificarea cunoștințelor _____	203
CAPITOLUL AL XIII-LEA. RELAȚIA DINTRE BISERICĂ ȘI STAT _____	206
A. Aspecte teoretice _____	206
§1. Context istoric al relației dintre Biserică și stat _____	206
§2. Fundamente teologice și canonice ale raportului dintre Biserică și stat _____	207
§3. Modele istorice de relație dintre Biserică și stat _____	207
3.1. Bizantinismul: simfonia puterilor _____	208
3.2. Separarea postiluministă și autonomia Bisericii _____	208
3.3. Situația în comunism: persecuție și adaptare _____	209
§4. Relația dintre Biserică și stat în zilele noastre _____	210
4.1. Recunoașterea autonomiei cultelor în legislația statală _____	210
4.2. Statutul BOR și protecția autonomiei canonice _____	210
4.3. Echilibrul dintre autonomie și colaborare _____	211
4.4. Relația cu celelalte culte recunoscute în România _____	211
B. Anexe _____	213
C. Verificarea cunoștințelor _____	218
BIBLIOGRAFIE _____	221

CAPITOLUL AL V-LEA.

Normele și raporturile de drept canonic

A. Aspecte teoretice

§1. Norma de drept canonic

1.1. Definiția normei de drept canonic

Norma de drept canonic este regula de conduită stabilită de autoritatea bisericească competentă, având ca scop organizarea și disciplinarea vieții bisericești în conformitate cu învățătura de credință ortodoxă^[1]. Este o regulă impusă de autoritatea ecleziastică pentru a guverna comportamentul și organizarea internă a Bisericii, având rolul de a menține ordinea religioasă, disciplina și moralitatea în rândul credincioșilor și al clericilor. Aceste norme au ca scop atingerea finalităților spirituale și administrative ale Bisericii, fiind întemeiate pe Tradiție, învățătura biblică și deciziile sinoadelor ecumenice.

1.2. Structura normei de drept canonic

Este similară normelor juridice laice, cu trei elemente de bază^[2]: *ipoteza* (condițiile sau contextul în care norma este aplicabilă – în dreptul canonic, aceasta poate fi contextul religios, moral sau disciplinar), *dispoziția* (regula de conduită prescrisă de normă care definește ce trebuie să facă sau să evite subiectul normei) și *sanctiunea* (consecința aplicabilă în caz

^[1] I.N. FLOCA, *op. cit.*, p. 106.

^[2] M. NIEMESCH, *Teoria generală a dreptului*, ed. a 3-a, Ed. Hamangiu, București, 2019, p. 106.

de nerespectare a normei, menită nu doar să pedepsească, ci și să corecteze comportamentul, în spirit de reconciliere spirituală).

1.3. Clasificarea normei de drept canonic

Se realizează în funcție de mai multe criterii, fiecare reflectând un aspect diferit al vieții bisericești și scopurile pe care aceste norme le au în menținerea ordinii și disciplinei în Biserică. Iată principalele clasificări și criteriile utilizate, raportat la *obiectul reglementării*, *scopul urmărit*, *caracterul normei*, *destinatarii normei* și *sursa normei*.

1.3.1. După obiectul reglementării

După obiectul reglementării, acestea se împart în *norme doctrinare* (reglementează învățăturile fundamentale ale credinței și dogma Bisericii, stabilind ceea ce trebuie să creadă și să respecte credincioșii), *norme disciplinare* (reglementează comportamentul moral și spiritual al membrilor Bisericii, atât clerici, cât și laici), *norme liturgice* (ghidează desfășurarea slujbelor religioase și a actelor de cult, cum ar fi săvârșirea Sfințelor Taine și ordinea slujbelor) și *norme administrative* (reglementează organizarea Bisericii, relațiile dintre parohii, eparhii și instituțiile ecleziastice, autoritatea ierarhică).

1.3.2. După scopul urmărit

După scopul urmărit, avem: *norme de sancționare* (acestea includ pedepsele și sancțiunile aplicate pentru încălcarea regulilor bisericești, având ca scop restabilirea disciplinei și reintegrarea persoanei), *norme de reconciliere și restabilire a comuniunii* (acestea reglementează modul de reintegrare a celor care au încălcat normele canonice, cum ar fi ereticii care doresc să revină în comuniunea Bisericii) și *norme de prevenție* (aceste norme sunt menite să prevină apariția conflictelor și a abaterilor, asigurând o ordine preventivă).

1.3.3. După caracterul normei

După caracterul normei, întâlnim *norme imperative* (acestea sunt norme stricte, de la care nu se poate face derogare) și *norme de recomandare* (acestea sunt norme care permit o anumită flexibilitate, aplicarea lor putând varia în funcție de situație sau de context, sub autoritatea ierarhiei bisericești).

1.3.4. După destinatarii normei

După destinatarii normei, avem *norme aplicabile clerului* (aceste norme reglementează comportamentul și îndatoririle membrilor clerului), *norme aplicabile laicilor* (se referă la comportamentul și obligațiile credincioșilor laici) și *norme aplicabile tuturor membrilor Bisericii* (sunt norme generale, aplicabile întregii comunități de credință).

1.3.5. După sursa normei

După sursa normei, întâlnim: *norme dogmatice* (aceste norme sunt stabilite de sinoadele ecumenice și sunt considerate intangibile și fundamentale pentru credință), *norme stabilite de sinoade locale* (acestea au autoritate în anumite regiuni și sunt stabilite de sinoadele locale pentru a răspunde specificului regional al vieții ecleziastice), *norme tradiționale* (transmise prin tradiția bisericească, ele nu sunt neapărat codificate într-un canon, dar au o autoritate puternică prin continuitatea lor istorică) și *norme stabilite de autorități bisericești moderne* (aceste norme sunt elaborate de autoritățile bisericești contemporane, cum ar fi sinoadele Bisericii Ortodoxe autocefale, pentru a aborda problemele și nevoile specifice contextului actual. Deși nu au autoritatea absolută a normelor dogmatice sau a canoanelor ecumenice, aceste norme sunt importante pentru buna funcționare administrativă și organizatorică a Bisericii în zilele noastre).

1.4. În dreptul canonic catolic

La catolici, normele sunt cuprinse, în principal, în Codul de Drept Canonic (promulgat în 1983 pentru Biserica Latină și în 1990 pentru Bisericile orientale). Aceste norme sunt clasificate după obiect (doctrinare, disciplinare, sacramentale, administrative) și urmăresc să reglementeze toate aspectele vieții bisericești, de la credință și morală până la organizarea instituțională. Biserica Catolică, prin structura sa centralizată, aplică aceste norme uniform, sub autoritatea papei și a instituțiilor ecleziastice superioare.

1.5. Codificarea dreptului canonic

Dreptul canonic este diferit între Biserica Catolică și Biserica Ortodoxă, datorită structurii descentralizate și a diversității tradițiilor naționale și locale din cadrul Bisericii Ortodoxe. În ortodoxie, dreptul canonic este mai puțin formalizat și mai puțin unitar, fiind puternic influențat de canoanele Părinților Bisericii, de deciziile sinoadelor ecumenice și locale și de tradițiile fiecărei Biserici autocefale. Primele șapte sinoade ecumenice au stabilit canoane fundamentale care reglementează aspecte doctrinare, disciplinare și administrative ale Bisericii. Aceste canoane sunt respectate de toate Bisericile Ortodoxe și formează baza dreptului canonic ortodox. În perioada bizantină au fost realizate mai multe colecții de canoane care reuneau hotărârile sinoadelor ecumenice și locale, precum și scrierile unor Părinți ai Bisericii. Aceste colecții au avut un rol important pentru uniformizarea practicii canonice, deși ele nu au avut niciodată forma unui cod unitar. În secolele XVIII-XX, anumite Biserici autocefale (cum ar fi Biserica Ortodoxă a Greciei, Biserica Ortodoxă Rusă sau Biserica Ortodoxă Română) au adoptat propriile reglementări canonice și statute de organizare internă, adaptate la contextul local și la relațiile cu statul. În prezent, există diferite colecții de canoane folosite în Bisericile Ortodoxe. Acestea sunt studiate și aplicate de către canoniști, dar fără o codificare unitară obligatorie la nivelul întregii ortodoxii. Unele dintre cele mai importante colecții moderne sunt: *Pidalionul* (secolul al XVIII-lea, alcătuit de Sf. Nicodim

Aghioritul), care adună principalele canoane ale Bisericii Ortodoxe, *Arhieraticonul* și *Molitfelnicul*, care conțin rânduielei liturgice și canoane disciplinare.

§2. Raportul de drept canonic

În dreptul canonic ortodox, raportul juridic este o relație reglementată de normele canonice, stabilită între subiectele de drept canonic (persoane fizice și/sau instituții bisericești) pentru a menține ordinea, disciplina și unitatea Bisericii. Acest raport are ca scop principal îndrumarea spirituală, menținerea moralității și respectarea ierarhiei și a tradițiilor bisericești.

2.1. Definiția raportului de drept canonic

Raportul juridic de drept canonic ortodox este o relație ecleziastică guvernată de normele canonice, stabilită între membrii Bisericii (clerici și laici) sau între instituțiile bisericești. Scopul acestui raport este de a asigura conformitatea comportamentului membrilor Bisericii cu învățătura de credință, cu tradiția și cu normele stabilite de autoritatea bisericească.

2.2. Obiectul raportului de drept canonic

Constă în reglementarea comportamentelor și a acțiunilor subiectelor canonice, în concordanță cu scopurile și valorile Bisericii. Obiectul poate include: *participarea la Sfintele Taine* (reguli legate de accesul credincioșilor la Tainele Bisericii, cum ar fi Botezul, Mirungerea, Euharistia, Spovedania și celelalte), *disciplina clericală* (comportamentul și îndatoririle membrilor clerului, ierarhia bisericească și relațiile dintre episcopi, preoți, diaconi și clerul inferior), *viața morală și comunitară* (reguli privind viața morală a credincioșilor, participarea la viața religioasă a comunității și respectarea posturilor și a regulilor liturgice) și *organizarea ecleziastică* (reglementarea relațiilor între parohii, eparhii și alte instituții bisericești, precum și drepturile și responsabilitățile acestora).

2.3. Conținutul raportului juridic de drept canonic

Conținutul raportului juridic de drept canonic constă în drepturile și obligațiile ce revin subiecților raportului juridic de drept canonic. Acestea includ atât *drepturi* (credincioșii au dreptul la îndrumarea spirituală, accesul la Sfintele Taine și participarea la viața liturgică a Bisericii și clerul are dreptul de a săvârși Sfintele Taine, de a oferi îndrumare spirituală și de a se bucura de respectul comunității pentru rolul său), cât și *obligații* (credincioșii au obligația de a respecta normele morale și disciplinele bisericesti, cum ar fi participarea la slujbe, postul, spovedania și împărtășania, iar clerul are obligația de a respecta ierarhia bisericească, de a trăi conform normelor morale și de a sluji în mod exemplar).

B. Anexe

Norme disciplinare

„Episcopilor le este interzis să părăsească eparhia lor și să se mute în altă eparhie. Dacă cineva va îndrăzni să facă acest lucru fără aprobarea sinodului, să fie lipsit de slujba sa”.

Can. 15 I Ec.

Ipoteza: Un episcop intenționează să părăsească eparhia sa pentru a se muta într-o altă eparhie, fără aprobare.

Dispoziția: Episcopii sunt obligați să rămână în eparhia în care au fost numiți și să nu se mute fără permisiunea sinodului, consolidând disciplina ierarhică.

Sanctiunea: În cazul nerespectării acestei norme, episcopul este lipsit de funcția sa. Sanctiunea are scopul de a preveni dezordinea și de a asigura stabilitatea ierarhiei bisericești.

Norme administrative

„Să se recunoască drepturile antice ale episcopului de Alexandria asupra Egiptului, Libiei și Pentapolei, asemenea celor ale episcopului Romei în domeniul său”.

Can. 6 I Ec.

Ipoteza: Există dispute cu privire la jurisdicția episcopului de Alexandria asupra anumitor teritorii.

Dispoziția: Episcopul de Alexandria are autoritate asupra regiunilor menționate, similară cu autoritatea episcopului Romei în teritoriul său.

Sanctiunea: Episcopii care încalcă aceste jurisdicții riscă sancțiuni de natură disciplinară, cum ar fi revocarea din funcție. Aceasta previne conflictele teritoriale și asigură stabilitatea ierarhiei.

Norme de reconciliere și restabilire a comuniunii

„Dacă novațienii doresc să revină la Biserică, să fie primiți cu condiția mărturisirii și lepădării de erezie”.

Can. 8 I Ec.

Ipoteza: Membrii sectei novațiene vor să se întoarcă la Biserica Ortodoxă.

Dispoziția: Novațienii pot fi primiți în comuniune dacă își mărturisesc credința ortodoxă și renunță la erezia lor anterioară.

Sanctiunea: Fără îndeplinirea acestor condiții, novațienii nu pot fi integrați în comuniune. Sanctiunea protejează unitatea și integritatea învățăturii Bisericii.

C. Verificarea cunoștințelor

I. Întrebări grilă cu un răspuns corect

1. Ce reprezintă norma de drept canonic?

- a) o regulă juridică stabilită de stat;
- b) o regulă de conduită stabilită de Biserică pentru organizarea vieții bisericești;
- c) o opinie religioasă a clericilor;
- d) o regulă morală impusă de laici.

2. Ce tip de norme canonice reglementează desfășurarea slujbelor religioase?

- a) norme doctrinare;
- b) norme administrative;
- c) norme liturgice;
- d) norme penale.

3. Ce scop au normele disciplinare din dreptul canonic?

- a) organizarea statului;
- b) asigurarea unei vieți morale și spirituale corecte;
- c) reglementarea relațiilor economice;
- d) stabilirea taxelor bisericești.

4. Ce reprezintă sancțiunea într-o normă de drept canonic?

- a) o măsură corectivă care are rolul de a îndrepta persoana care a greșit;
- b) o măsură de excludere permanentă;
- c) o dogmă religioasă;
- d) un drept la apel.

5. Ce reprezintă normele administrative în dreptul canonic?

- a) reguli privind administrarea proprietăților statului;
- b) reguli care stabilesc structura administrativă a Bisericii și relațiile dintre unitățile bisericești;